

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Articulus II. Quanta sit hæc obligatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42600

ARTICULUS II.

Quanta sit hac obligatio.

“**R** Esp. I. Est tanta, ut peccet mortaliter, quisquis
 “ habens hoc onus, horas, vel notabilem earum
 “ partem omittit. Ita communiter omnes contra An-
 “ gelum, V. Hora, & Richardum, qui dicunt non
 “ esse mortale, nisi quis habeat consuetudinem omit-
 “ tendi. Quam sententiam Less. non audet dicere
 “ probabilem, quod sit contra torrentem Docto-
 “ rum. Ratio, quia violat præceptum in re gravi, per-
 “ tinente ad virtutem religionis. Ex dictis *resolun-*
 “ *tur hi Casus:*

“ I. Non est mortale omittere unum psalmum,
 “ lectionem, vel quid simile, ut habet communis con-
 “ tra Nav., nec tertiam partem parvæ horæ, contra
 “ Azor 10. l. 10. c. 7. q. 3. & Mald., quia non cen-
 “ setur pars notabilis. Talem autem dicit Palaus t. 7.
 “ d. 2. p. 5. n. 1. esse in Matutino, quod est æquale
 “ uni parvæ horæ, Sanchez. in sum. l. 1. c. 1. n. 8. dicit
 “ tres lectiones cum responsoriis, in feriali officio, esse
 “ materiam parvam: In parvis horis, dicit Fern. Fill.
 “ & Lay. dimidium esse notabilem quantitatem v.
 “ Escob. t. 5. l. 6. cap. 3. n. 59. ubi docet unam parvam
 “ horam non esse partem notabilem, respectu totius
 “ officii, quod per modum unius est præceptum; Ve-
 “ rum hoc meritò rejicitur ab aliis.

“ II. Est mortale, si omittas vel unam integram
 “ ex horis, (quarum sunt septem, Matutinum cum
 “ Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ &
 “ Completorium) vel dimidiam etiam ex brevio-
 “ ribus, (ut docet Fern. Reginald. Fill. Suar. Lay. con-
 “ tra Bonac. & Less.) vel ex Matutino 9. lectiones
 cum

cum responforiis, ut *Sanc. c. 19. n. 3.*, aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ut *Suar. de vel. l. 2. l. 4. c. 25. & Gavantus*; vel ut alii, unum numerum, vid. *Bon. d. 1. q. 5. p. 1. Dia. p. 2. t. 12. R. 26. & 41.*

III. Sive omiffio Horarum (abstrahendo à multiplicatione actuum voluntatis) fit unum numero peccatum, ut vult *Bon.*, sive sint plura formaliter, ut docet *Less. l. 2. c. 37. n. 53.*, sive unum multiplex, ut *Suar.*, sive unum pluribus æquivalens, ut *Fill.* loquitur: probabile tamen est, in Confessione explicandum, quot Horæ sint omiffæ; eò quòd fit circumstantia tenens se ex parte objecti, & constituens actum in ratione sua individuali. *Bonac. n. 9. Less. Suar. Fill.*

Resp. II. Tanta est obligatio, ut inducat ei onus restitutionis fructuum, pro rata omiffionis officii, qui titulo Beneficii ad Horas tenetur, si elapsis 6. mensibus post adeptam possessionem, (is enim, etsi graviter peccet omittendo, non tamen tenetur ad restitutionem) culpabiliter officium non recitaverit. Patet ex *Concil. Lateranensi* sub *Leone X.*, Sed quia dubium fuit, utrum hoc Concilium esset receptum, *Pius V.* Bullam edidit, quæ est apud *Nav. c. 25.*, quâ hoc decretum confirmat, ac declarat sic, ut qui uno die totum officium omiserit, teneatur restituere omnes fructus illi diei respondententes, v. g. qui accipit annuè 365. florenos, teneatur pro uno die restituere unum florenum; qui autem omiserit Matutinū tantum, mediam partem fructuum unius diei; qui reliquas Horas, etiam mediam partem, qui verò unam ex illis, sextam partem: Eaque restitutio facienda est vel fabricæ vel pauperibus, *Lay. l. 4. tr. 2. c. 5. n. 1. Fill. Bon. p. 2. C. c.* contra *de la Cruz & Lopez* apud *Dia. R. 34.*, qui dicunt, si

Beneficiatus intra annum, per 8. vel 10. dies tantum
omittat, non teneri ad restitutionem, eò quòd sic
servus liberalissimi domini, qui multò minùs
quàm domini temporales, ad pauca attendat. *Vn-*
de resolves:

I. Clerici majorum Ordinum, qui solo titulo
Ordinis, & quotquot alio titulo, quàm Beneficii, ad
Horas tenentur, non obligantur ad dictam restitu-
tionem, quia nullos percipiunt fructus propter
onus recitandi officium. *Bon. n. 3.*

II. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivio-
ne, justo impedimento, bonâ fide, invincibili igno-
rantiâ, aut aliter absque culpa omiserunt. Ratio,
quia in conscientia non debetur pœna, ubi non est
culpa. *Less. c. 34. n. 183. Suar. Bon. n. 4.*

III. Valde probabile est, quòd qui alia onera
habent, quàm precum, v. g. Pastores, Episcopi, &c.
omittentes Horas, possint retinere majorem partem
fructuum istius diei, ratione dictorum onerum, suf-
ficiatque dare tertiam partem, vel quartam fru-
ctuum; eò quòd tantum obligentur ad restituti-
onem fructuum, respondentium oneri divini officii.
Nav. Fill. Bon. p. 3. Dia. R. 8 citans alios multos.

IV. Si talis Pastor habeat tenues redditus ad sus-
tentationem, videtur ad nihil obligandus; cum ob
alia onera illi debeat sustentatio. *Lay. n. 5.* Imò
Dia. R. 9. & Mald. tr. 10. d. 3. dicunt, eum, qui ha-
bet Beneficium valde tenue, v. g. cujus redditus ter-
tiam partem mediocris sustentationis non adæ-
quent, non teneri, ob Horas aliquoties neglectas, ad
restitutionem.

V. Restitutio hæc fieri potest vel pauperibus
amicis, vel aliis, vel ipsi etiam beneficiato, si pau-
per est. Item impendi potest in fabricam domus,
vel meliorandos agros Beneficii, quia hæc nomine
fabricæ

fabricæ etiam intelliguntur, apud *Suar. & Bonac.*
Denique aliquando compensari potest, offerendo
suffragia pro defunctis, aliisque precibus, ut *vid.*
Benac. p. 4., & sic etiam per alium seu per officium
aut preces ab alio ad tuam intentionem recitatas, &
à te defunctis applicatas, satisfieri posse docet *Quin*
tanad. t. 8. f. 8. Nec continuò damnandum, qui
ordinariè recitare solitus, semel v. g. vel bis in anno
omisit, etsi nihil restituat, docet *Sotus Med. Fill.*
1. 23. n. 316. 317.

VI. Qui pecuniam, quam ob neglectas horas te-
netur restituere five erogare in usus pios, impendit
in alios, quàm vel pauperes vel fabricam beneficii,
non satisfecit (secundùm jus commune, ubi Conci-
lium Lateranense, vel Bulla Pii V. est recepta) obli-
gationi suæ, nisi aliud ferat consuetudo, vel statu-
tum alicubi receptum: quia disertè præcipitur re-
stitui pauperibus, vel fabricæ beneficii, v. *Bon. q.*
2. p. 2. & 4.

VII. Possè aliquando beneficiatum excusari à
restitutione, (ob horas neglectas) titulo pecuniæ
expensæ, intellige post omissionem horarum (etsi
non isto intuitu) in pauperes, vel alios usus pios
censet *Dia. p. 3. t. 6. R. 57. ex Lay. l. 3. t. 1. c. 12. n. 9.*
esse probabile; tum quòd quidam Auctores ita sen-
tiant, tum quòd videatur esse virtualis intentio
omnium dantium eleëmofynas, satisfacere per il-
las omnibus obligationibus, quas suis peccatis con-
traxerunt; tum quòd leges Ecclesiasticæ benignè
debeant explicari. Addit *Salas de leg. d. 15. f. 2. n.*
17. V. asq. Si Canonicus grossam, seu corpus sui Ca-
nonicatus, verè & absolutè lucretur priusquam o-
mittat Officium, non teneri ad restitutionem,
propter omissionem sequentem; eò quòd pœna
non sit, ut fructus jam suos factos restituat, sed ut

“fructus non faciat suos. Sic ille apud *Dia. p. 2. t. 12.*

“*R. 8. v. infra a. 4. §. 6. in fine.*

“ VIII. Ubi Bulla *Pii V.* non est recepta, potest
 “videri probabile, beneficiatum ad dictam restitu-
 “tionem non obligari, ut habet *Sylv. v. Clericus.*

A D D E N D A.

1202 **Q.** 183. *Quid addendum sit circa materiam
 gravem vel levem in omissione Horarum. R.
 Seqq.*

§. I. Media pars parvæ Horæ, v. g. Tertiæ, non est materia peccati mortalis, uti tenent multi cum *Gavanto & Stoꝝ. l. I. p. 3. n. 381. contra Suar. Sanch. Regin. Dian. p. 2. t. 12. R. 41.* Improbabilis autem videtur eorum sententia, qui dicunt unam Horam minorem, v. g. Tertiam totam, non esse materiam peccati mortalis, *Tamb. in Decal. l. 2. c. 5. §. 2. n. 11. Stoꝝ. n. 380. citans decretum S. Congregationis.* Unde rectè docet *Gob. in Exp. t. 5. n. 608.* eum peccare mortaliter, qui etiam tantum semel in anno omittit Tertiam, & pro hac sententia affert 24. AA. *Diana p. 6. t. 6. R. 6.* Quòd si omittas minùs quàm totam parvam Horam, non peccas mortaliter, *Less. Bonac. Laym. Gav. Bonart. Tamb. n. 10. Gob. n. 611.* Si tamen modicam tantum partem recites unius parvæ Horæ, v. g. hæc 5. verba, *Deus in adiutorium meum intende,* censeris totam negligere, adeoque peccas mortaliter, quia ita parum pro nihilo reputatur, *Tamb.* Quòd si ex matutino omittas, quantum est parva Hora, *Illf. t. 5. n. 39.* damnat te mortalis.

1203 §. II. Probabilius est cum *Tambur. & Stoꝝ. n. 382.* eum peccaturum mortaliter, qui interruptim per totum officium omitteret, quantum est integra parva Hora, quia partes spectantes ad unum totius diei

diei officium coalescunt in unum & conficiunt tandem notabilem quantitatem : Plures tamen apud *Gob. n. 609. & 618.* contradicunt, docentes eum non peccare mortaliter, qui ex singulis Horis omitteret duos psalmos & hymnum, eò quòd ad mortale videatur requiri, ut in una eademque hora omittatur pars notabilis, quæ sententia non videtur esse omnino improbabilis. Vide dicenda l. 5. n. 296.

§. III. Omittere totas Vesperas Sabbato sancto communiter censetur mortale, non ob quantitatem sed qualitatem, quia nempe sunt integra Hora & continent magnum mysterium : tamen hoc esse tantum veniale, probabiliter putant *Bonasp. Marchant. Pelliz. T. 1. tr. 5. c. 8. n. 93. Tamb. n. II. & alii apud Gob. n. 609.*, quia sunt parva oratio, & quidem in die lætitiæ, quo Horæ aliæ satis magnæ præcesserunt.

§. IV. Si Matutinum & Laudes constituent unam Horam, quod docent *S. Th. Suar. Diana p. 5. c. 14. R. 46. Gob. n. 557.*, probabile est plus requiri ad mortale, quàm medias Laudes : & hæc opinio, quòd Matutinum & Laudes sint una Hora, videtur probabilior contra *Nav. S. Anton. & alios*, quia quamvis Laudes se solis habeant formam unius Horæ, nempe antiphonas, psalmos, Capitulum, hymnum, orationem, tamen ea non habet Matutinum, unde videtur cum Laudibus conflare unam Horam, ita tamen, ut Laudes orentur per modum integræ Horæ.

§. V. Est obligatio sub veniali, ut tribus ultimis feriis septimanæ sanctæ etiam in privato officio ad lamentationes Jeremiæ addantur litteræ hebraicæ, aleph, beth, &c. saltem ubi in choro canuntur, quia privata oratio quoad talia debet conformari publicæ.

Q. 189. An obligatio recitandi Horas sit quoad
P p 4

ad beneficiatos, etiam ex iustitia. R. Affirmant *Saur. Sanch. Fagund. & alii*, 1. quia fundatores videntur eo pacto obtulisse proventus beneficii, & beneficiati eâ conditione admisisse beneficia, sicuti Curati cum simili pacto admittunt curam. 2. Quia *Conc. Lateran. & Pius V.* dicunt beneficiatos, si non orent, non facere fructus suos; item injustè percipere, ergo. E contrâ negant *Az. Henriq. Dian. Garc. Salas, Homob. Castrop. Ills.* t. 5. n. 38., quia quamvis recitatio Horarum sit conditio, sine qua beneficiati non faciunt fructus suos, ideoque acceptos teneantur restituere, tamen sufficienter non constat recitationem illam esse debitam ex iustitia. Utraque sententia est probabilis.

1208

Q. 190. Quid addendum sit circa obligationem restituendi ob neglectas Horas. R. Seqq.

§. I. *Alex. VII.* damnavit has duas propositiones, 20 *Restitutio à Pio V. imposta beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eò quòd sit pœna.* 33. *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiatus ex fructibus sui beneficii fecerit.* Ex his damnationibus constat beneficiatum, qui neglexerit Horas, teneri in conscientia ante omnem sententiam & declarationem restituere fructus tali negligentia respondentes, neque hanc restitutionem compensari per eleemosynas ante neglectam recitationem datas ex fructibus beneficii, ob quod tenetur ad Horas.

1209

§. II. Aliqui apud *Mendo d. 7. n. 27.* dicunt eum non teneri restituere, qui per alium recitavit Officium, quia ab alio solutum est, quod debebatur, ergo satisfactum est voluntati fundatorum. Hæc sententia non videtur probabilis, quia hoc ipso, quòd ipsemet

ipsemet non orarit, peccavit mortaliter, secundum dicta à n. 1201., ergo incurrit pœnam impositam. *Maj. Palud. Led. Burgh. cent. 1. cas. 43. & alii apud Dianam p. 2. t. 12. R. 24.* putant eum non teneri restituere, qui hodie omisit, si cras bis oret, tum quia sic videtur satisfieri intentioni fundatorum, cum toties oret, quot sunt dies in anno, tum etiam quia si quis obligatus ad legendum Sacrum negligat hodie & cras suppleat, non tenetur restituere, idem autem videtur dici posse de Horis. Oppositum tamen omnino tenendum est ob rationem antè datam, quia pœna restitutionis imposita est omissioni graviter peccaminosæ, qualis hæc est, *Gob. in Exp. t. 5. n. 594.*

§. III. Clericus, qui per ebrietatem causavit in se infirmitatem, ob quam nequit legere Horas, secundum *Gob. in Quin. t. 5. c. 10. n. 30.* non tenetur ad restitutionem, quia Ecclesia illos solos obligat, qui cessante legitimo impedimento non recitant, infirmitas autem est legitimum impedimentum, neque DD. distinguunt, an sit causata culpabiliter an inculpabiliter: Et ita etiam debentur Canonicis præsentia, si solent adesse, & jam absint ob morbum etiam ita culpabiliter causatum, uti docent *Covarr. Fill. Sanch. Gob. n. 37.* Si tamen causassent ex intentione eximendi se à choro vel non orandi, præsentia non deberentur, & omittendo Horas tenerentur restituere, quia nemini debet fraus sua patrocinari, *Gob. n. 31.* Imò si absque eo solebant abesse, etiam non debentur præsentia, uti idem docet n. 38., quia causa absentia est potius prava voluntas quam morbus.

§. IV. Si quis per biennium vel ultra, Horas omiserit, putant *Sanch. & alii cum Gob. in Exp. t. 5. n. 38.* satis esse, si Confessarius eum obliget ad restitu-

stitutionem quartæ partis fructuum, quia videtur nimis durum & moraliter impossibile restituere totum; sed dicendum est obligari ad restituendum totum, si absque gravi incommodo possit, saltem successivè per partes, quia non apparet, per quid excusetur: ad grave tamen incommodum non censetur velle eum obligare Ecclesia.

1212 §. V. Non tenetur ad restitutionem, qui parvam officii partem omisit, licet fructus respondentes parti omissæ sint magni: si autem neglexit notabilem partem, sed conflata ex multis levibus, v. g. si omiserit in singulis horis unum psalmum, licet forte peccarit graviter, uti n. 1203. dictum est, tamen non teneri restituere docent *Castrop. Diana* p. 5. T. 14. R. 47. *Gob. n. 590.*, sed contradicunt *Suar. Regin. Bass. §. 5. n. 8.*, sicuti tenetur restituere, qui per parva furta multum abstulit; similiter si ex una hora longiore omiserit partem notabilem, *Suar. Bonart. Castrop.* obligant ad restitutionem, sed eum excusant *Bonac. Fill. Diana Gob. n. 589.*, quia Canones tantum loquuntur de illis, qui non orant horam, & tantum secundum horam integram statuunt obligationem restituendi hoc vel illud, nihil autem dicunt de omittente partem, ergo cum sint leges poenales sunt strictæ interpretationis, ergo intelligi debent de actu pleno & perfecto, omittere autem minus quàm unam integram horam, non videtur esse actus plenus & perfectus, ergo. Addit *Gob. n. 591.* eum, qui tenetur restituere; posse curare inde legi Missas pro defunctis.

1213 §. VI. Dato, quòd ille peccet graviter, qui horas sine attentione interna legit, de quo dicitur à n. 1340, nihilominus talis non teneretur restituere, dummodo orasset, uti probabiliter tenent *Sor. Tol. Mald.*
Azor

Azor, Bonart. Manriq. Zech. Cordub. B. Med. Gar-
cias, quos referunt & sequuntur *Diana* p. 2. t. 12.
 R. 1. & 7. *Gob. n. 842. Vind. Gob. p. 2. prop. 7. n. 47.*
 contra *Bejam* p. 2. casu penult., qui multis suam
 sententiam propugnat redditque etiam probabilem:
 Ratio nostra est, quia præceptum orandi Horas, ex
 quo sequitur obligatio restituendi, prius datum est,
 & omnino distinguitur à præcepto, si datur, orandi
 eas attentè, AA. enim, qui asserunt dari præceptum
 orandi attentè, fatentur illud postea esse latum, &
 in eo planè nihil dicitur de restitutione, ergo obli-
 gatio restituendi tantùm tangit illos, qui non o-
 rant, neque lex odiosa extendenda est ad non o-
 rantes attentè.

§. VII. *Suar.* putat eum, qui non oravit, te-
 neri restituere omnes omnino fructus etiam respon-
 dentes aliis functionibus, quas præstitit, sed proba-
 bilius contradicunt *Bonac. Sanch. Gob. à n. 592. Bur-*
senb. R. 2. n. 3.

1214

§. VIII. Pro restitutione ob neglectas Horas,
 satis est post illud tempus, à quo omisisti, dare elee-
 mosynam, etiamsi non cogites de debito, neque in-
 tendas dare in exsolutionem tuæ obligationis, *Suar.*
Laym. l. 3. T. 2 c. 12. n. 9. Sanch. in Conf. l. 2. c. 3.
d. 121. Diana p. 3. T. 6. R. 57. & p. 7. T. 10. R. 24. Lu-
go de Just. d. 4. n. 46. Gob. n. 592. Du Bois ad prop.
13. ab Alex. VII. damnatam: Ratio est, quia si elee-
 mosyna detur post omissionem, ponitur opus, quod
 in pœnam est præceptum, ergo satisfit præcepto, in-
 tentio enim non præcipitur secundùm dicta l. 1. n.
 694. Et quamvis aliquis dicat hanc restitutionem
 etiam ex justitia deberi, tamen virtualis intentio
 dantis eleemosynam est, ut per illam satisfaciat omni
 suæ obligationi.

1215

§. IX. Hanc restitutionem deberi ex justitia, ne-
 gant

1216

gant *Panorm. l. Andr. Butr. Silv. Rosel. Arm. Tabien* aliique cum *Nav.*, qui dicit esse communem sententiam, quia hæc obligatio videtur tantum oriri tanquam poena ex *Constit. Conc. Later. & Pii V.* Econtrà esse ex justitia docent, imprimis illi n. 1207. relati, qui putant orationem deberi ex justitia, deinde idem tenent *Sot. Calder. Adrian. Ang. Dur. Az. Suar.* de *Horis* c. 29. *Illf.* t. 5. n. 38. , tum quia fuit acceptio mercedis sine præstatione laboris, tum maxime quia *Conc. Later. & Pius V.* dicunt eos, qui non orant, non facere fructus suos, Item injustè percipere, ergo ex justitia tenentur restituere: Et hæc sententia videtur probabilior.

1217.

ARTICULUS III.

Quæ excusent à recitatione Horarum.

“**R** Esp. Hæc seqq. 1. Infirmetas gravis, v. g. dolor notabilis capitis, ita ut sine incommodo vel incremento morbi, legi non possint. Dixi, *gravis*: quia levis, v. g. dolor stomachi aut pectoris, vel etiam aliquando febris tertiana aut quartana non excusat, cum toto die non affligat. Ita *Nav. Fill. Lay l. 4. tr. 1. c. 6. Bon d. 1. q. 6. p. 1.* Porrò taliter excusatus non tenetur, ut quidam volunt, audire alium legentem, nec alium substituere, ut habet *Fill & Sa v. Hora.* Si tamen commodè potest, & solet legere cum socio, tenetur, ut habet *Less. & Bon v. Dia. p. 2. t. 12. R. 43.*

“ 2. Justum impedimentum, v. g. metus prodicionis inter hæreticos; Item gravis vel repentina occupatio, vel opera charitatis majoris momenti, quàm Horæ, quæ sine scandalo vel gravi incommodo tuo vel alterius omitti non possint: Quo- modo